

PRIRODOSLOVNI MUZEJ – ODJEL

Prof. MAŠTROVIĆ ANTE u Zadru

Ovih je dana boravio u Zadru direktor Ornitološkog zavoda D. F. Jugoslavije u Zagrebu prof. Ante Maštrović, koji je ustanovio stanje Prirodoslovnog muzeja, izvršio naučna ispitivanja ornitoloških (ptičjih) preparata, koji se nalaze u muzeju prije 1918. g., od kada muzej nije dobio ništa nova. Neke rijetke primjerke ptica je fotografirao.

Zadar je dao našem narodu više prirodoslovaca (n. pr. Brusina, koji je uredio i razvio zagrebački zoološki muzej, i dr.), pa tako i jedinog stručnjaka u ornitologiji Antu Maštrovića koji je iz poznate zadarske obitelji Maštrović.

Ovom prilikom napominjemo, da bi trebalo preprete Prirodoslovnog muzeja srediti i smjestiti u dobro zatvorene sobe (sa prozorima!), jer će inače kiše i vjetar i ono malo što je ostalo uništiti. Zadržani žele, da im se taj muzej sačuva, jer su ga stvorili uz teške žrtve hrvatski učenjaci, iz ljubavi prema rodnom gradu.

Glasnik bratstva – Glasilo narodnog fronta za okrug Zadar, 13. 10. 1945., str. 4.

Prof. Ante Maštrović u Zadru (ZKZD)

Jedan od prvih članaka nakon Drugog svjetskog rata koji spominje Prirodoslovni muzej i potrebu hitnog zbrinjavanja građe koja je preostala nakon bombardiranja.

Uskoro će se otvoriti Prirodoslovni muzej

Dovršeni su svi pripremni radovi, te će uskoro otvoriti Prirodoslovni muzej u Zadru. Još se samo očekuje doprema morske listice, duge 4,20 m, koja je preparirana u Splitu. Muzejske prostorije veoma su lijepo uređene i izvršen je sistematski raspored predmeta u vitrinama. Budući da zasada muzej ne raspolaže prevelikom količinom predmeta, izložene pojedinosti ne djeluju pretrpano. No uskoro će muzej popuniti svoje zbirke kompletna kukaca, gmazova i drugih predmeta faune.

Prirodoslovna zbirka u Zadru jedna je od najstarijih takve vrste u našoj zemlji. Osnovana je 1838. godine i bila je izložena u sastavu Gradskog muzeja, a od 1906. godine kao samostalna muzejska zbirka. Za vrijeme prošlog rata ta je zbirka znatno oštećena, a po Oslobođenju bila je, zajedno s predmetima iz etnografske zbirke, izložena u Narodnom muzeju. Nekoliko godina kasnije donesena je odluka o razdvajanju tih dviju zbirki u posebne muzeje, pa je uskoro zaista osnovan Etnografski muzej. Za Prirodoslovni muzej naknadno su pronađene prostorije, koje su sada napokon uređene, pa će uskoro biti dostupne javnosti.

Herbarij u propadanju

U vlasništvu Prirodoslovnog muzeja, ali spremljen u potkrovlju, nalazi se veoma bogat herbarij. On čuva oko 5.000 primjeraka flore iz okolice Zadra, a osnovan je prije više od pola stoljeća. Taj je međutim herbarij bio duže vremena izložen propadanju u raznim nepogodnim prostorijama u Zadru, tako da se danas ne može sa sigurnošću tvrditi što je još u njemu ostalo neoštećeno. Na herbariju su naznačene i stare signaturama, pa on za praktičnu upotrebu ne bi imao nikakve vrijednosti, osobito za mlade prirodoslovce.

Bilo bi potrebno, da se netko od naučenjaka ili naučnih ustanova zainteresira za taj herbarij i osk. Zahvaljujući pomoći Narodnog odbora kotara, vrši se uređenje muzeja, pa je kroz nekoliko dana muzej bio zatvoren, da bi nakon toga mogao još bogatiji i potpuniji otvoriti vrata javnosti.

Glas Zadra, 16. 3. 1957., str. 7.

Uskoro će se otvoriti Prirodoslovni muzej i Herbarij u propadanju (NMZ)

Od 1945. do 1952. Prirodoslovni muzej je bio u sastavu Narodnog muzeja, zajedno s Etnografskim odjelom. Ovim člankom saznajemo kako su se tek 1957. stvorili uvjeti za smještanje građe u prostore Providurove palače gdje se odjel nalazi i danas. Podčlanak spominje posjedovanje Herbarija Pappafava i njegovo loše stanje.

Otvoren je Prirodoslovni muzej

U ponedjeljak, 1. travnja, otvoren je u Zadru Prirodoslovni muzej. Svečanom otvorenju prisustvovalo je tridesetak predstavnika narodne vlasti, društvenih i političkih organizacija, škola, ustanova i poduzeća. Nakon kratkog uvodnog predavanja upravitelja muzeja prof. Ante Zurića gosti su razgledali izložene zbirke.

Muzej je od utorka, 2. travnja, svakodnevno otvoren za posjetioce, pa se već u prvim danima pokazao znatan interes. Osobito je pohvalno, što su prirodoslovni muzejsku zbirku prvi iskoristili neki učitelji i nastavnici, da bi s njom upoznali svoje učenike. Zbirka raspolaže s nekoliko vrlo vrijednih primjeraka dalmatinske faune, a osobito je bogata zbirka ptica. Prirodoslovni muzej povećavaće broj primjeraka raznih predstavnika životinjskog carstva, a prije svega uređiti će zbirke gmazova i kukaca.

Glas Zadra, 6. 4. 1957., str. 7.

Otvoren je Prirodoslovni muzej (NMZ)

Vijest o otvorenju.

Novo u Prirodoslovnom muzeju

Zbirke Prirodoslovnog muzeja u Zadru u posljednje su se vrijeme znatno obogatile novim primjercima životinja, a osobito ptica, gmazova, riba i vodozemaca. U vlastitoj radionici preparirano je oko 40 raznih primjeraka faune našega kotara.

Zahvaljujući posredstvu Poljoprivredne zadruge Bokanjac, nabavljeno je dvadesetak zmija: žaba, guštera i kornjača. Među ostalim zmijama tu se nalazi i prugasti smuk, dug blizu dva metra, zatim dva poskoka (mužjak i ženka) i neke druge. Sve su te životinje nabavljene u proteklih nekoliko mjeseci, osim morske kornjače, duge skoro jedan metar, koja se u posjedstvu muzeja nalazi već više godina.

Odličnije riba također se povećalo s nekoliko zanimljivih primjeraka, koji su svi uhvaćeni u zadarskim ribolovnim vodama. Tu je pored ostalih i ugor, dug 1,30 metara, zatim pučinska skakavica, pauk crnac, grdobina mrkullja i druge. Osobite muzeja nabavilo ih je obilaznički gotovo svakodnevnog ribarni i prateći, ne će li se ondje pojaviti koji zanimljivi primjerak ribe, kakvog još nema u muzeju.

U odjeljku ptica pojavila se pored ostalih i močvarica zvana pozviđnač šiblar, uhvaćena kod Ljupca, zatim jarebica kamenjarka ulovljena kod Iža Velog, pa onda drozd imelaš, trešnjarka, kos, velika sjenica, kanarinac, rusogrlj crvenčač, carić i kraljič.

Među starijima pojavila se od novih samo mala lasica. Od Gimnazije došla je uprava Prirodoslovnog muzeja rijetku srebrnatku ribu zvanu pjevlina, te još rjeđu čovječju ribicu, poznatog stanovnika sprije u Postojni. Oba se primjerka nalaze u spiritu.

NOVE ZBIRKE PRIRODOSLOVNOG MUZEJA U ZADRU

Prirodoslovni muzej u Zadru dobio je ovih dana nekoliko novih zbirki. U tri nove vitrine postavljene su zbirke puževa, školjki, morskih rakova i bodljikaša, koji su zastupljeni ježincima, zmijačama i morskim zvijezdama. Za uređenje ovih zbirki utrošeno je 50.000 dinara.

Istovremeno su popunjene i zbirke ptica pjevica. Nabavljeno je nekoliko novih primjeraka, koje dosada nisu postojale u muzeju.

Sad je u toku rad na uređenju još jedne zbirke, koja će predstavljati zasebnu ekološku skupinu i prikazivati obalni život mora.

Člancima pratimo kako su se popunjavale pojedine zbirke muzeja.

Narodni list, 15. 10. 1960., str. 4.

Nove zbirke Prirodoslovnog muzeja u Zadru (NMZ)

Glas Zadra, 17. 5. 1958., str. 7.

Novo u Prirodoslovnom muzeju (NMZ)

Vijest o obogaćivanju zbirke muzeja.

PRIRODOSLOVNI MUZEJ U ZADRU BEZ PREPARATORA

Već duže vremena zadarski Prirodoslovni muzej nema svog stalnog preparatora. Činjenica da on makar zasada ne postoji naizgled čini se lakom. Međutim stojim tako pred staklenim vitrinama i zagledajući se u ono čitavo mnoštvo životinja što već odavno ne živi svojim vlastitim životom već muzejskim učini mi se, da je situacija teška i ozbiljna.

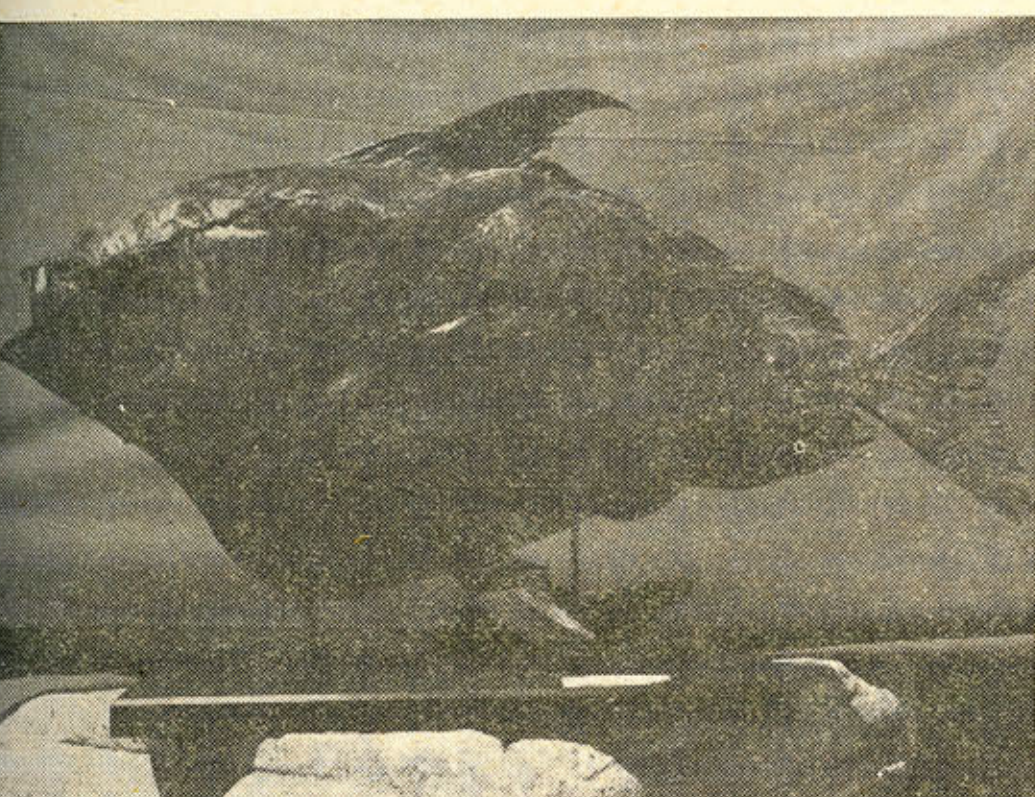
Zar je moguće uopće zamisliti Prirodoslovni muzej bez preparatora? Čini mi se da nije!

Pa ipak prirodoslovni muzej nekada je imao preparatora, i to pravog stručnjaka. No taj preparator imao je porodicu ali nije imao stana i onda jednoga dana jednostavno je otišao. Nitko se nije potrudio da ga zadrži. I tako danas zadarski Prirodoslovni muzej, živi bez preparatora i živjet će tako još tko zna koliko. A mi i svi ostali, gledat ćemo još deset godina iste i dobro nam poznate primjerke.

Z. M.

Zadranima malo poznato

ZADARSKA „NEVJESTA“

Ako do sada, možda, još uvijek niste posjetili Prirodoslovni odjel Narodnog muzeja u Zadru, onda to svakako učinite što prije i budite sigurni da će vam jedan takav posjet donijeti mnogo ugodnih iznenađenja i zadovoljstvo, naravno. Tu, u ostakljenim vitrinama, čuvaju se mnogi lijepi i vrijedni primjerci riba, ptica, vodozemaca i gmazova, sisavaca, mekušaca i školjki, biljaka i minerala.

Pored nekih, vama možda već poznatih egzemplara, ovdje možete vidjeti i neke primjerke koji su prava rijetkost. Tu je miki veličinski medvjed, mladunac Atlantske pame (vrsta morskog psa), udovice s dvije glave, ptice močvarice iz zadarske okolice (neke su od njih na ovom području posve istrijebljene) i još mnogo drugih. Međutim, između mnogih vrijednih primjeraka svakako je izuzetan primjerak ribe koje slika donosimo.

To je – »Nevjesta« (Lampiris luna). Ova rijetka vrsta ribe, čije lijepe i sjajne šare podsjećaju na šare narodne odore naših nevjesta, ulovljena je 12. ožujka 1902. godine. Ulovili su je posadarski ribari u Novigradskom moru.

Njena je vrijednost tim veća što je to, u stvari, jedini primjerak te vrste ribe ulovljen u Jadranskom moru. Duga je 115 cm, a kad su je ulovili težila je bez škrga i utrobe 37 kilograma. Inače, ova vrsta ribe živi isključivo u Islandskim vodama, uz obale Norveške, dok već u Engleskoj predstavlja rijetkost.

Kazali smo da je to jedini primjerak te vrste ribe ulovljen u Jadranskom moru. Zna se, međutim, da su i talijanski ribari svojevremeno ulovili dva slična primjerka, ali ih oni nisu preparirali pa se nisu ni sačuvali.

Upravo ovih dana sređuje se i bogati herbarij koji je našem gradu, svojevremeno, poklonio dr. Vladimir Pappafava. Herbarij sadrži oko 10.000 primjeraka najraznolikijih biljaka iz svih krajeva svijeta koje su dr. Vladimiru Pappafavi slali poznati inozemni stručnjaci botanikari.

Narodni list,

25. 5. 1963., str. 7.

Zadarska „Nevjesta“ (NMZ)

Prirodoslovni muzej u to je vrijeme bio u sastavu ponovno osnovanog Narodnog muzeja Zadar kao jedan od odjela. Članak nas izvješćuje o pojedinim rijetkim i vrijednim vrstama i starim preparatima koje odjel posjeduje.

Zadranima malo poznato

KONZERVIRANE PODMORSKE ŠUMICE I LIVADE

Morske alge, biljke podmorskih »livadica« i »šumica« lištu se svojim raznovrsnim i osebujnim oblicima, svojim finim i raznolikim nijansama boja. Danas su kamere fotoreportera i kinooptičara romilica. Ekskatne taj čudnovati svijet. Nekada, prije više od sto godina, čitav niz prirodoslovaca ili prirodoslovaca amatera bavio se skupljanjem, sušenjem i prešanjem te ispitivanjem tog karolikog biljnog svijeta.

Iz tridesetih godina prošlog stoljeća, sačuvala nam se takva jedna zbirka algi Jadrana u herbarskoj kolekciji dr. Dominika Pappafave koja se upravo u posljednje vrijeme sređuje. Taj je herbarij nastao u prvoj polovini prošlog stoljeća i plod je dugotrajne suradnje D. Pappafave, koji je kao javni bilježnik, službovao u raznim mjestima tadašnje pokrajine Dalmacije, sa čitavim nizom domaćih, a naročito stranih prirodnjaka.

Mnogi njegovi preparati nalaze se u zbirkama čuvenih inozemnih muzeja i sveučilišta (Beč, Leipzig, Padova itd.).

Ovih dana je Prirodoslovni odjel Narodnog muzeja koji čuva tu zbirku, jednu od prvih i najstarijih u našoj zemlji, izložio posjetiocima izvjestan broj ekskatne jadranskih algi preko 100 godina starih. Te su biljke zadržale i danas svoje nježne i raznolike boje od svjetlozeleno do smeđe, od svijetlozute do zelene. Prijatno se dojmaju oku njihovi elegantni oblici – lepršave, poput vlasi tanke granice, njihova čipkasto izrađena stieljka, njihov čudnovat izgled sličan fantastičnoj konstrukciji nekog modernog slikara. Nekada je bilo u modi ukrašavati sobe ukovčanim ekskatima algi; smatralo se naročito pristojnim i znakom dobrog ukusa ukraštiti vizit karie nekom finom i nježnom algom. Mnogi su stručnjaci smatrali da bi izrađivanje »slidica« od algi bio jedan lijepi izvor prihoda. Možda taj savjet star jedno stoljeće bi nam mogao dati neke ideje i u izradu originalnih suvenira.

Na slici: Ekskatne smeđe alge Cystoseira, koja je sakupljena u okolini Zadra 1834. godine.

Narodni list,

28. 9. 1963., str. 7.

Konzervirane podvodne šumice i livade (NMZ)

Odjel se dičio posjedovanjem vrijednog Pappafavinog herbara iz 30-ih godina 19. st. koji su muzeju dani na skrb 1955.

Narodni list, 6. 1. 1973., str. 5.

Vrijedna zbirka školjaka (NMZ)

Vijest o otkupu privatne zbirke mekušaca Josepha Grüllla.

VRIJEDNA ZBIRKA ŠKOLJAKA

Ovih dana Prirodoslovni odjel Narodnog muzeja u Zadru obogaćen je još jednom vrijednom i vrlo bogatom malakološkom zbirkom (zbirka školjaka) poznatog sakupljača i ljubitelja života u moru Josefa Grüllla iz Lakorana. Današnji vlasnik te zbirke, koja u sebi sadrži čak 950 primjeraka raznih vrsti školjaka, Antica Kršinić, smatrajući da će zbirka više koristiti u vitrini zadarskog muzeja ponudila ju je Prirodoslovnom odjelu koji ju je u otkupu sredstvima Općinskog i republičkog fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti.

Novo iz Prirodoslovnog odjela Narodnog muzeja u Zadru

OBOGAĆENA ZBIRKA

Prirodoslovni odjel Narodnog muzeja u Zadru, slobodno možemo reći da je Odjel koji radi u izuzetno lošim uvjetima a sun njegov položaj je takav da je »van ruke« brojnim posjetiocima te ga redovito posjećuju jedino škole. Šteta je velika jer Odjel posjeduje bogatu zbirku bilo životinja mora ili kopna priobalskog Jadrana, te je osvojila zbirku i rijetke primjerke koji uvijek po-

novno privlače ne samo dječju pažnju. Zbog neadekvatnih, koliko i tijesnih toliki i ruševnih prostorija, Prirodoslovni odjel dugi niz godina jednostavno nije mogao da mijenja i unosi novosti u svoju postavu.

Ipak, nije ostao pasivan. U travnju ove godine Odjel je organizirao izložbu »Kamen mog kraja«, koja je svojom tematikom i kvalitetom privukla pažnju. Jedan dio izložbe, pretežno geološki, prenesen je u izložbeni prostor Odjela, ali, na žalost, smješten je u hodniku i čak dijelom pred vratima Odjela. Ne treba ističiti koliko je ovaj odjel potreban u nastavi i obrazovanju školske omladine i svjestan toga ne miruje, iako obogaćenje i obnova zbirke novim preparatima ne mogu pratiti i potrebe školstva.

Zahvaljujući Općinskom fondu za unapređivanje kulturnih djelatnosti u posljednje dvije godine otkupljeno je pedesetak novih rijetkih preparata riba i rakova te je stalna postava obogaćena s dvije nove vitrine. Posebno je zanimljiva vitrina koja tematizira prikazuje otrovne ribe Jadrana, te je osvojila zbirku i sa zadovoljstvom je primljena od prvih posjetilaca. I tako, na ovom malom prostoru, gdje se jedna vitrina gotovo naslanja na drugu našlo se još malo nješta i za bogat svijet još uvijek tajanstvenog Jadrana.

Na slici: Detalj vitrine s otrovnim ribama.

Narodni list,

7. 10. 1961., str. 5.

Prirodoslovni muzej u Zadru bez preparatora (NMZ)

Tiskovine su bilježile i pojedine kadrovske probleme muzeja.

Narodni list,

6. 1. 1973., str. 5.

Obogaćena zbirka (NMZ)

Članak potvrđuje loše uvjete rada odjela kroz dugi niz godina, no usprkos tome njegova stručna djelatnost i popunjavanje zbirki novim primjercima nastavljaju se.

»Ekološka« izložba u Gradskoj loži

I još smo živi?!

Različite se izložbe od izložbe. Najčešći eksponati su dostignuća, a Zadar je, od 15. prosinca, dobio izložbu — grešaka. Naših grešaka. Krivih koraka koji su toliko svakodnevni da ih skoro i ne opažamo. Sada su sakupljeni na jednom mjestu: fotografirani, popraćeni komentarima i brojkama koje hladnom logikom govore o sve vrhušnim temama.

Jazine su skoro beznačajno zagađene. Ispunski kanal Kožara je jedan u niski ekoloških «biseri». Oko nekih seoskih bunara dešavaju se prava mala čuda: još nitko nije ozbiljnije stradao. Turistička zona, trolcut između Bokanjca, Puntarike i Kožina, ima svoja vlastita čuda.

Ajme! A mi sve ovo znamo. Sakupljeno na jedno mjesto, ne djeluje ocaravajuće. Zapravo, sve je razočaravajuće.

A dešava se to oko nas, u susjedstvu, pred rođenim pragom, a mi ga skoro nismo ni svjesni. Društvo je s nužnim zlom (tako ga baram prihvaćamo, iako nužno ne bi trebalo ni smjelo biti); kupci iz zgrade u ulici JNA nonšalantno se izležavaju na šahru kanalizacije. U Crvenoj luci, na sto metara

od turističkog objekta, kolekcija odbačene ambalaze. Varijacija na temu zagađivanje je prelijeva plaža Saharun, na Dugom otoku, na kojoj je više algi, konzervi i mazuta nego li pjeska.

A ja skidam kapu genijalcu koji je bespravno sagradio na Kostanju nekakvo čudo od kuće. Taj isti Kostanj je u jednom filmu trebao biti (ili bio) idilično mjesto za odiseja i njegovu sirenju. (Valjda se sirena ugušila mazutom...) Usput, vlasniku zgrade nije pala nihi diaka s glave. Kuća i dalje stoji.

Ako niste znali, provjerite na izložbi: litra ulja ili nafte zagađuje milijun litara vode.

Za neke super-otrovne pesticide, kao mjere zaštite u slučaju trovanja, propisani su popluna HTZ, hitna pomoć, umjetno dišanje, čak i atropin. Kao kod bojnihi otrova. Utjelha: jedan iz ekipe je označen kao samo neznačajno škodljiv.

Srećom, počeli smo misliti svojom glavom i o svom okolišu. Par optimističkih slika i djakopozitivna bazena za crveni mulj u Obrovcu kaže da čimino nešto, kasno ali ipak na vrijeme i da vrag nije tako crn...

»Izložba ovakvog karaktera u Zadru jasno nam svima govori kako se danas lako, u ovom civiliziranom svijetu, sam sebi kopaju grob« — komentira u knjizi jedan posjetilac.

»Sad treba puno paziti (a trebalo je i do sad) da se šporička ne baca svagdje« — misli (po jeziku) lokalno nastrojen građanin.

Komplimenti autorima izložbe. Trebala nam je. Da nešto naučimo, da se zamislimo. Makar ovo posljednje.

Na izložbi se vidi da jedan hrast proizvede kisika koliko potroše dva čovjeka. Dakle, čuvajmo stabla. Neki zlobno raspoloženi građanin sjetio se da na trgu, preko puta gradske lože, u čast Nove godine stoji tri odsječena bora. Prilog zložbi?

Dakle, trudimo se, igramo s budnošću, zdravljem. I, dokaz žilave ljudske sorte — još smo živi?!

Narodni list, 24. 12. 1977., str. 5.

I još smo živi?! (NMZ)

Izložbom o zaštiti prirode i okoliša odjel djeluje u smjeru ekološkog osvještavanja građana.

Završeni građevinski radovi u Prirodoslovnom odjelu Narodnog muzeja

DO POTPUNOG UREĐENJA TREBA ČEKATI NA OPREMU

Krajem srpnja završeni su građevinski radovi na popravku Prirodoslovnog odjela Narodnog muzeja u Zadru, koji je već šestu godinu zatvoren za posjetioce. Tri godine od zatvaranja po nalogu inspekcijih službi koji je uslijedio zbog velike trošnosti objekta i opasnosti po živote posjetitelaca i radnika u njemu, nisu se mogli obaviti nikakvi sanacioni radovi zbog nedostatka sredstava. Tek zadnje dvije godine bilo je moguće izvesti potrebne građevinske radove zahvaljujući sredstvima, što ih je osigurala Samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture. Radove su izveli radnici Građevinskog poduzeća «Zadar».

Uredene su prostorije na prvom katu zgrade tzv. Doma kulture za stalni postav Prirodoslovnog odjela, u drugom je katu ureden prostor za preparatora, kustosa i dvorana za kontakt s publikom — predavanja, razgovori, izložbe. Nekadašnje potkrovlje uredeno je za izložbeni prostor, ali će se vjerojatno dio tog prostora morati namijeniti za depoe Muzeja, jer se sada ureden prostor do početka preinake za to koristi, a zna se kakve probleme ima zbog nedostatka potrebnog prostora u svim svojim odjelima.

Specifičnost grada koja će se ovdje izložiti zahtijeva sada intenzivniji rad preparatora, a da bi se on mogao izvoditi treba najprije opremiti preparatorsku radionicu. Treba opremiti dvorane i radni prostor, a za sve to sada nema sredstava. Zahtjev za sredstva u svrhu nabave opreme Muzej će uputiti SIZ-u za kulturu na postupno rješavanje počev od 1982. godine.

Dok se ne opremi cijeli prostor Prirodoslovnog odjela, njegova će se djelatnost odvijati kroz povremene tematske izložbe. Već početkom jeseni izložbeni će se prostor koristiti za izložbu «Školjke Jadrana». M. M.

Narodni list, 15. 8. 1981., str. 7.

Do potpunog uređenja treba čekati na opremu (NMZ)

1981. završeno je renoviranje izložbenih i radnih prostora te se još čekalo na opremanje.

UZ OTVORENJE PRIRODOSLOVNOG ODJELA NARODNOG MUZEJA U ZADRU

Vraćen ugled

Prošlo se godine napravlilo 150. godina osnivanja Prirodoslovnog muzeja u Zadru, najstarijeg muzeja u SR Hrvatskoj i drugog u Jugoslaviji. Prirodoslovni odjel Narodnog muzeja, nastavak te institucije bio je zatvoren sedam godina nakon zabrane daljnjeg rada od inspekcijih službi u prostoru koji više nije bio siguran ni za osoblje ni za posjetioce i njegovo dugogodišnje postojanje i rada i ujedno obilježje ove značajne obljetnice.

Osnivanje Prirodoslovnog muzeja prije 150 godina bilo je prepušteno pojedincima-entuzijastima. 1838. zbirka je u sastavu Narodnog muzeja. Smjestašni je prostor od početka bio problem, tako da je muzej u samom početku bio u prostoru škole kod sv. Krištova, a 1872. preseljuje se u zgradu gimnazije. Na prilazu iz 19. u 20. stoljeće, zahvaljujući profesor prirodopisa na zadarskoj gimnaziji Mihajlu Katuriću i Hubertu Borelliju iz Vrane, osniva se odbor utemeljitelja Gradskeg prirodoslovnog muzeja i prirodoslovnog društva u njegovom sastavu, koje bogate zbirke Katurić i Borelli poklanjaju muzeju. Njima se pridružuju brojni darovatelji iz cijele provincije Dalmacije. Ondašnje vijesti tek 1893. godine odobravaju pravila društva, a tek se 1908. muzej smjesten u staroj bolnici, otvara za javnost.

Muzej već tada sadrži više od 1100 vrsta prirodnihi i trostruk broj primjeraka. Nakon smrti prof. Katurića, u periodu između dva rata, djelatnost muzeja stagnira. Jedino vrijeme muzejem rukovodi poznati preparator Josip Sasso, a poslije njega profesor prirodnih znanosti u Učiteljskoj školi Natalie Filipi. Mu-

zej je bio otvoren za javnost samo nedjeljom. U drugom svjetskom ratu, prilikom bombardiranja grada, stradao je i Prirodoslovni muzej, a nakon rata nekoliko kulturnih radnika ostale izložaka i dokumente smještaju u zgradu današnjeg Doma JNA, a 1952. godine Muzej je preseljen na Brodaricu.

Od 1953. djeluje u sastavu Narodnog muzeja kao Prirodoslovni odjel. Smjesten je u sadašnjoj zgradi u Medulićevoj ulici u palači bivših metakih providura i austrijskih carskih namjesnika. Zgrada je već tada trošna; čuvanje postojećih preparata koji su dobrim dijelom već i stari postaje teško radi neadekvatnog prostora. Zgrada, radi pukotina u zidovima, postaje opasna za posjetioce i odlukom građevinske inspekcije, prije sedam godina, se zatvara. Zahvaljujući općinskim organima i našem društvu, koje je imalo puno razumijevanja za najstariji muzej, posebno Galeriji umjetnika koja se odriče sredstava, donako malih za adaptaciju svojih depoa, Prirodoslovni odjel uspijeva za to vrijeme urediti i otvoren za posjetioce.

Zamolili smo ovom prilikom kustosa Prirodoslovnog odjela Ustinku Šabić da nam nešto više kaže o fundusu Odjela i o mogućnostima djelovanja u novim uvjetima.

— Nakon ove pauze bilo bi za očekivati da otvaramo stalni postav vršnih životinjskih vrsta, na što je naš grad bio naviknut — rekla je i nastavila: — Za kompletan takav postav treba još mnogo rada i vremena, jer su mnogi preparati stari, dotrajali i treba ih obnoviti.

U posjedu Odjela je bogata zbirka riba, koja će trebati dopuniti, posebno u novonabavijenim većim primjercima, kao što je gorostasna psina ulovljena u prosincu u Brgu-

ljama i dupin, na čijem prepariranju još treba mnogo rada. Tu su, zatim, zbirke ptica i sisavaca, koje treba također dopuniti i obraditi, te gnazove.

Danas, međutim, možemo pokazati samo dio fundusa — mekuleke zadržak područja i Jadrana. Izložbeni materijal je dio malokulturne zbirke iz starog fundusa Prirodoslovnog muzeja, zatim veći dio fundusa od 1984. godine je mekuleke zbirke don. Blaža Cvitanovića. Nastala je na našem području od 1966. do zaključno 1915. u Velom Batau na Dugom otoku, a na nagovor našeg poznatog prirodoslovca prof. Spire Brusine, rođenog Zadranina. Treba naglasiti da je ovo prva izložba te zbirke. Tu je i zbirka Josefa Grilla nastala krajem 19. i početkom 20. stoljeća, a otkupljena je 1972. godine.

Zbirka započinje sa školjkama i pučevima koji su od rane Zemljine povijesti sastavni dio stijena koje su česti i provodni fosili na osnovu kojih se određuju starosti. Zatim je prikazana orimena školjaka u arheologiji, etnologiji, građevinarstvu, silikarstvu i u izradi suvenira i nakita. Posebno se ističe mogućnost uzgoja školjaka. Ima, čak, stručnog središta, zbirka je postavljena prema karakteru dana, međimnog, preiskovito, malim, zatim je dato povećanje starih primjeraka, te zadržana, a posebno sistematska mekuleka koja, s pedagoške strane, ima posebnog značaja. Poprnat materijal su fotografije, koje je zadržao Antun Travičkar, a ističu predmete i populjiva prostor.

Zadovoljna sam da smo konačno otvorili vrata Odjela javnosti posebnom školskoj omladini Zadra i da smo, u novim uvjetima rada vršiti ugled oval najstarijoj muzejskoj organizaciji. M. M.

Narodni list, 16. 1. 1982., str. 7.

Vraćen ugled (NMZ)

Članak donosi vijest o ponovnom otvorenju odjela nakon višegodišnjeg renoviranja prostora. Kratko informira i o povijesnom tijeku razvoja ustanove te nabavi i smještaju građe.

U PRIRODOSLOVNOG ODJELU NARODNOG MUZEJA U ZADRU

Kompletirana zbirka riba

U izložbenom prostoru Prirodoslovnog odjela Narodnog muzeja u Zadru u Medulićevoj ulici još traje izložba «Fauna Jadrana» koja traje za stalni postav. Izložbu je priredio kustos i voditelj tog odjela Vladimir Jagodić i ona pobuđuje velik interes posjetilaca, osobito učenika osnovnih i srednjih škola a područja zadrarske i susjednih općina.

Izloženi eksponati tek su dio bogatog fundusa Prirodoslovnog odjela Narodnog muzeja u Zadru i time je Prirodoslovni odjel Narodnog muzeja dobio najkompletniju zbirku preparata ribe u Jugoslaviji. Dio preparata će biti izložen u postojjećem prostoru uz spomenuti izložbu, a ostatak će se pohraniti u depolu. Uskoro će Prirodoslovni odjel dobiti i prepart gorostasne psine (Cetorinus maximus) koju radi ekipa preparatora Prirodoslovnog muzeja u Zagrebu. Psina je duga sedam metara.

Javnosti je poznato da Prirodoslovni odjel posjeduje i bogatu zbirku školjaka i pučeva pok. Blaža Cvitanovića oko 400 eksponata od koje je dio uklopljen u sadašnju izložbu «Fauna Jadrana». Valja još komentirati riješko bogat baštinarstvo od 10.000 vrsta biljaka, staro oko 150 godina, a kompletiran je 1937. godine.

Stela je da Prirodoslovni odjel nema veći izložbeni prostor, kako bi javnost imala bolji vid u njegov bogat i vrijedan fundus. M. M.

Narodni list, 2. 4. 1988., str. 9.

Kompletirana zbirka riba (NMZ)

Vijest o značajnom otkupu zbirke riba Franković koja je u to vrijeme slovila za najkompletniju u bivšoj Jugoslaviji.

Prirodoslovni odjel Narodnog muzeja u Zadru ima vrlo bogat fundus ali svoj prostor u posljednje vrijeme sve tešće ustupa za druge namjene

Edukativna izložba „Fauna Jadrana“

Prirodoslovni odjel Narodnog muzeja u Zadru ima vrlo bogat fundus od kojega, nažalost, zbog prostornih ograničenosti tek manji dio može biti prikazan javnosti. — Usmotro tome što imamo vlastiti izložbeni prostor — kaže Vlado Jagodić, voditelj Odjela — posljednjih par godina, od kako je Gradska loža van

funkcije, u situaciji smo da ovaj prostor ustupamo Galeriji umjetnina za njezine izložbe.

Inače, fundus Prirodoslovnog odjela sadrži u tri zbirke oko tisuću i pol jedinica, u što nije uračunati i herbarij s oko deset tisuća vrsta biljaka koje se nalaze u depolu. Zbirka riba sadrži oko 600 komada prepariranih riba uglavnom iz Jadranskog podmorja, a kao posebna rijetkost ističe se «gnazov», stanovnik sjevernih mora, koju su 1902. godine ulovili novigradski ribari.

Nešto je manja zbirka mekuleka — pučeva, školjki i glavonožaca. Posebniosti ove zbirke su «Indijska ladica», glavonožac koji je zadržao vanjsku ljusku, kao i primjerak «jedlica». Četvrta zbirka iz fundusa Prirodoslovnog odjela je zbirka ptica i sisavaca, koja nije izložena već je smještena u depou.

— Koncem ljeta postavili smo novu izložbu koja je zamjena za stalni postav — objašnjava Jagodić — pod nazivom «Fauna Jadrana» koja ima preventivno edukativni karakter i kao takva namijenjena je učenicima. Kriterij za odabir eksponata su bili prezentiranje što je moguće većeg broja vrsta stanovnika Jadranskog podmorja.

U izložbenim prostorima Prirodoslovnog odjela u Medulićevoj ulici izloženo je oko 80 vrsta riba, preko stotinu mekuleka i bodiljaka, te šest vrsta rakova. Među izloženim eksponatima ističe se «psina-ladica» — morski pas dug oko četiri metra ulovljen 1965. godine u blizini Visa.

Ovakvih, svojevrsnih, tematskih izložbi biti će i nadalje budući da Odjel ne raspolaže s dovoljno velikim prostorom kako bi istovremeno prezentirao javnosti sve vrijedno iz svega bogatoga fundusa. Ovim dana preparatori Hrvatskog zoološkog narodnog muzeja iz Zagreba trebaju zapoliti s radovima na prepariranju zasigurno najatraktivnijeg eksponata zadrarskog Prirodoslovnog odjela. Radi se o «gnazovnoj» psini, morskom pasu dugom preko sedam metara ulovčenom kod Dugog otoka. Reći će biti prepariran u Zadru. Prema riječima Vlade Jagodića, tražiovi prepariranja bili će oko pet milijuna dinara, a sredstva su osigurali SIZ-ovi kulture SR Hrvatske i općine Zadar. Ako sve bude teklo po planu «gnazovna psina» bit će u ožujku iduće godine izložena u Zadru. K. M.

Narodni list, 19. 12. 1987., str. 8.

Edukativna izložba „Fauna Jadrana“ (NMZ)

Tijekom 80-ih godina 20. st. pokrenuta je i izložbena djelatnost, no odjel se i dalje suočava s manjkom izložbenog prostora kojeg ustupa drugim odjelima uslijed zatvorenosti Gradske lože koja je tada u obnovi.

Foto-vijest

GOROSTASNA PSINA U PRIRODOSLOVNOG ODJELU

Od prošlog tjedna Prirodoslovni odjel zadrarskog Narodnog muzeja postao je treće mjesto u Jugoslaviji gdje se može vidjeti gorostasna psina. Do sada su ovi rijetki vrsta morskog psa u našem moru izložili muzeji u Titogradu i Zagrebu. Zadrarski uzorak dugačak je pet i pol metara, a ulovili su ga ribari 1981. godine u uvali Brgulje na Molatu.

Prepariran je u Hrvatskom prirodoslovnom muzeju, a glavni posao obavio je Josip Žiljak, viši preparator u istom muzeju. Cijeli posao trajao je punih šest mjeseci, a za ilustraciju težine posla Josip Žiljak nam je rekao da je samo na škrgama izgubio tri i pol mjeseca. Valja zabilježiti da je kod prepariranja primijenjena najsvremenija metoda, metoda dermo plastični preparat sa křomosovom masom porofen tako da je eksponat vrlo lagan.

Zadranici ga mogu pogledati svakodnevno u Prirodoslovnom odjelu u Medulićevoj 2. Z. K.

Narodni list, 1. 7. 1989., str. 16.

Gorostasna psina u Prirodoslovnom odjelu (NMZ)

Vijest o atraktivnoj akviziciji odjela.

Kultura

PRIRODOSLOVNI ODJEL NARODNOG MUZEJA ZADRA OTVORIO IZLOŽBU NA TEMU 'ŽIVOT U MORU'

Pred posjetiteljima nakon 13 dugih godina

Otvoreni su uz kustosa dr. sc. Snježanu Vujčić - Karlo, ujedno i autoricu izložbe, nazočili ravnatelj muzeja Hrvoje Perica, te Ivo Grbić koji je u ime župana Šime Prtenjače pozdravio prisutne i otvorio izložbu

ZADAR — Jučer je u izložbenom prostoru Prirodoslovnog odjela Narodnog muzeja, nakon dugotrajnih priprema, otvorena izložba «Život u moru». Otvorenju su uz kustosa dr. sc. Snježanu Vujčić - Karlo, ujedno i autoricu izložbe, nazočili ravnatelj muzeja Hrvoje Perica, te Ivo Grbić koji je u ime župana Šime Prtenjače pozdravio prisutne i otvorio izložbu. — Povezanost otkriva i mora poznata je od pradavnih vremena i upravo mi koji more volimo i gledamo svaki dan trebali bi se upitati koliko ga zapravo poznajemo. Ovom izložbom tajni i mistični svijet mora i podmorja na pristupačan način prikazuje se nama laicima i odlična je prigoda kako školarcima tako i svim ostalima da prošire svoje vidike i upoznaju se sa pripadnicima morskog svijeta. Čestitam autorici izložbe, ravnatelju i svima koji su sudjelovali u njenom stvaranju, rekao je priklon otvara-

Konačno imamo izložbu prirodoslovnog odjela NMZ! Otvoreni su uz kustosa dr. sc. Snježanu Vujčić - Karlo, ujedno i autoricu izložbe, nazočili ravnatelj muzeja Hrvoje Perica, te Ivo Grbić koji je u ime župana Šime Prtenjače pozdravio prisutne i otvorio izložbu

prostoru i posebno bih se zahvalio Natali Končić te restauratoru Vladimiru Božiću koji su uvelike pomogli u postavljanju izložbe od samog početka pa do kraja, rekla je autorica izložbe.

Izložba je, kako bi se prilagodila prostoru, organizirana u 13 cjelina. Nakon prve cjeline u kojoj je sadržan opći pregled fizičalno - kemijskih svojstava Jadranskog mora i prikazana njegova podjela, slijedi cjelina koja je uređena po zakonima biološke struke. U njoj su sistematski slijedom prikazani morski organizmi u kojima se mogu pronaći određene karakteristike i zanimljivosti. Kroz drugu cjelinu ulazi se u prostor koji je simulacija života u podmorju na tri tipa staništa. Radi se o slobodnoj vodi, pomorinoj i čvrstoj podlozi. — Ovom trećom cjelinom u kojoj nisu navedeni nazivi životinja želimo potaknuti posjetitelje da sami istražuju i prepoznaju razne životne oblike te da se upoznaju njihovim prirodnim staništima. Svi organizmi u ovoj trećoj cjelini predstavljaju se u prethodnoj, tako da se sve što je nepoznato može pronaći. Želimo potaknuti ljude da na more ne gledaju samo kao na prekrasno plavetnilo, već kao na stanište čudesnih bića nama prečesto potpuno stranih, kaže Snježana Vujčić - Karlo.

U izložbenom prostoru posebnu atrakciju predstavljaju i dva morska akvarija smještena u prvij cjelini u kojima žive organizmi pružaju uvid u svoj način života i navike i izložbi daju poseban pečat. Velik broj riba, školjke, pučevi, spužve, meduze, korali, alge i divni spužvar životinjski predstavnici tajanstvenog i bogatog morskog svijeta mogu se razgledati u izložbenom prostoru Prirodoslovnog odjela u Medulićevoj ulici u uobičajeno uredovno vrijeme Narodnog muzeja. Tajana MOROVIĆ

Zadarski list, 14./15. 6. 2003., str. 12.

Pred posjetiteljima nakon 13 dugih godina (NMZ)

Tijekom 90-ih godina 20. st. stručni rad odjela bio je u mirovanju, uslijed rata i kadrovskih problema. Izložbom „Život u moru“ autorice i nove kustosice Snježane Vujčić-Karlo ponovno je pokrenuta stručna i izložbena djelatnost odjela.

